

ՏՆՕՐԷՆ ԽՄԲԱԳԻՐ
ԵՒ
ՊԱՏԱՍԽԱՆԱՏՈՒ
ՆԻԿ. Մ. ԹԻՒՆՊԵՆՅԱՆ
ԽՄԲԱԳՐԱՏՈՒՆ
Ղալաթիա Բէրլէմպէ Բաղար
Իրօր Խոնի գէմը Սամար փո-
ղոց Թիւ 13

Ա. Չ. Գ. Ա. Յ. Ի. Ն

ԹԵՐԹԵՐ 20 ՓՐ. ԱՐԾԱԹ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ՈՒԿԵՐՄՈՒՄ		
Կ. Պօլսոյ Համար		
Տարեկան	772.	100
Վեցամսեայ	»	50
Եռամսեայ	»	25
Գաւառացի Համար		
Տարեկան	772.	150
Վեցամսեայ	»	75
Եռամսեայ	»	40
Օտար երկիր տրկն. 40 ֆր.բ.		

Ա. Չ. Գ. Ա. Յ. Ի. Ն

Երէկուան թերթով ծանուցինք Ս. Փափազեան էֆ.ի մէկ առաջարկը, որով երեսփոխանաց ուղած ատենին Պատրիարքարանին հաշուետուութեան քննել և ուղած ատենին դատաստ. խորհրդոյ նիստերուն ներկայ գտնուելու իրաւունք տրուիլը կ'պահանջէր ընդհ. ժողովէն:

Շատեր եթէ փափազեան էֆ.ի ազգ. գործերէն քաջուելով հեռանալը պահանջէր են, պատճառն այն է թէ՛ այս մարդը ուրիշ բան գործ չունենալով և բոլոր բանը գործը ազգային գործերն ըլլալով, գիշեր ցերէկ կաշխատի, կ'տքնի ու կ'մտածէ թէ այս ազգ. գործերէն ո՞ւր տեղաց շահու աղբիւր մը կրնայ ստեղծել իրեն համար, և որպէս զի իւր այդ շահագիտական արարքն ալ կարենայ ժամանակին պաշտպանել, վարպետութեամբ մը ազգ. որոշման կամ օրէնքի մը կերպարանքը տալ կ'տայ իր մտածած ու գտած այդ կերպին, ազգ. պաշտօնավարաց անհեռատեսութենէն օգուտ քաղելով, և ալ այնուհետեւ արձակ համարձակ կ'գործէ, հակառակ իրեն դէմ եղած անթիւ բողոքանաց և ամբաստանութեանց, ինչ կուգին թող ըսեն, փափազեան էֆ. ազգ. գործոց մէջ առաջին կարգի վարպետ մարդ մնէ, զիմացը գտնուողներէն և ոչ մին ալ կարենալով իրեն հաւասարել այդ մասին, ուստի միշտ իր մտածմանցը մէջ յաջողիլը զրոյթէ շատ անգաման տարակուսելի եղած է:

Սա մինակ երեսփոխան ըլլալով՝ ամեն բան ըլլալու միջոցը գտած է, երբ ասկէ 2 տարի առաջ փափազեան էֆ. իր 1-2 ընկերացը հետ աքսորուելէն ազատուելու համար, Բ. Դուռ ու Ս. Պատրիարքին միջոցաւ իբր պայման կառավարկէր ազգ.

գային գործերէն բոլորովին քաշուիլ ու ձեռնթափ ըլլալ, փափազեան էֆ. Պատրիարքարանին սրահը կ'գոչէր թէ՛ «հուսա կ'կախուիմ, ամեն բան կը տամ, իսկ երեսփոխանութենէ չեմ հրաժարիր»: քիչ էր մնացեր աքսորուելուն երբ կերթայ Չուխաճի խանը Պէկեան էֆ.ի ոտքը կիսալ, սորա քարշապարը լիզելու չափ կատարնայայ որ երեսփ. ժողովոյ մէջ զինքն ու ընկերները պաշտպանելով, ընդհ. ժողովն հարկ դրէ Պատրիարքին վրայ որ յանուն ազգին ասոնց ալի մարդ ըլլալը ծանուցանելով Դրան աքսորի որոշումն ետ առնուի:

Պէկեան էֆ. գթալով ասոնց վրայ, բոլոր ճիգը կ'թափէ ընդհ. ժողովոյ մէջ սոցա ինք պատտ որոշում մը քուէարկել տալու, որոյ շնորհիւ կազատին փափազեան և ընկերք, այն փափազեանը որ տարի մը ետքը ինքը առաջինը կըլլայ Պէկեան էֆ.ն ամենայն խայտառակութեամբ և անարգանք դատափետողն ու երեսփ. ժողովէն դուրս նետողը:

Այս միջանկեալ պարագային անոր համար յիշեցինք ցոյց տալու համար թէ փափազեան էֆ. ամեն բան վրայ կ'տայ, իսկ երեսփոխանութիւնը ոչ բանաւ, զի ինքը դովաւ ամեն բան ըլլալու գաղտնիքն ուսած է, փափազեան էֆ. իր երեսփոխանութեանը շնորհիւ այնքան բան կրնէ, զոր Պատրիարք սրբազանը իր պատրիարքութեամբ չկրնար ընել, զի փափազեանի չափ վարպետ կամ էմբլոմէն չէ ազգ. գործոց մէջ:

Փափազեան էֆ. երեսփոխան ըլլալով՝ ազգ. ամեն գործի մէջ ալ ոտնձգութիւն ընել կուզէ և կ'յաջողի, քաղ. և կըրօն. ժողովին և ալ խորհրդոց ու վարչութեանց մէջ միշտ կը մտնէ կէնէ և ամեն բան իր ուղած կերպով ընել կ'տայ, եր.

կիւղ տալով որ եթէ այնպէս չընեն՝ խնդիր կ'յալէ երեսփ. ժողովոյ մէջ, և ըն.

Փափազեան էֆ. իւր ձեռքն ունեցած այդ մոգական գաւառանին զօրութեամբը՝ մարդ չը մնաց որ իր ցանցը չգէ, առաջնորդ չմնաց, վանահայր չմնաց, քահանայ, վարդապետ, եպիսկոպոս չմնաց որ չսթափէ, անկ որ դրսէն հիմայ առաջնորդ կամ վանահայր մը հոս բերուելուն պէս՝ մարդը Պատրիարքարան չգալած՝ ուղղակի Ղալաթիա փափազեանի կ'վազէ թէ ինչ միջոցով և ինչ վարձքով ինքը կրնայ ազատիլ դէս. ուարութենէ:

Փափազեանի՝ բաղդէն է քանք թէ վարդապետաց, հիմայ ալ ևս ոչ վաճաքուին մէջ բան մնաց և ոչ առաջնորդաց քով, որ փափազեան էֆ.ի ագահութիւնը գրգռեն, հետեւեալ քաջ ստեղծիլ հանճարն ալ այժմ իր բոլոր միտքը կը դարձնէ դատտ. խորհրդոյ վերայ, ուր ներկայացող դատախազը կամ կիւր ձգելու համար է կամայրը, և հիմայ ստակ և առատ ստակ տուող այս ճիւղը միայն մնացած է, ազգ. գործոց բոլոր միւս ճիւղերն ալ չորացած ինկելով:

Ուստի փափազեան էֆ. հիմայ ալ Դատաս. խորհուրդը իրեն խանութ կամ վաճառանոց մ'ընելու ելեր է, որպէս զի ինչպէս որ մինչև ցարդ Առաջնորդաց և վանահայր գործերը քաղցուց ու յաջողուց, ասկէ ետքն ալ էրկիւր կամ կնիկը ձգել ուղղա մտնանոց գործը քաղցնէ և յաջողցնէ, եւ որպէս զի նորա այս մասին ունեցած ճարպիկութիւնը կասկածի տակ չիյնայ, այսքան բաւական կ'համարիմք ըսել թէ փափազեան էֆ. երբ տակաւին դատտ. խորհրդոյ մէջ ներկայ գտնուելու իրաւունքը չունենած, կ'յաջողի անիրաւ տեղը

Քիչէ՞ր վարդան մը պատր. փոխանորդի մը ձեռքը բերաւ որ մշտնեւրդ հեռի տարագրել տալ, ինչե՞ր հապա չպիտի կարենայ ընել, երբ անգամ մը ոտքը դատտ. խորհրդոյ մէջը նետէ:

Օգտէն էֆ. գնաց, փափազեան էֆ. այս անգամ ուրիշ կերպարանքի տակ ինքն ալ նոր Օգտէն մ'ըլլալ կ'փորձէ, Տարակոյս չունինք թէ ասոր մէջ ալ պիտի յաջողի, քանի որ գործին զուլթը տեսնող չլալ, խորհրդ չկայ, մարդ չկայ:

ՍԱՄԱԹԻՈՅ ԽՆԴԻՐ (Տես թիւ 1089)

Լուսած ամբաստանութեանց առաջին տեղը կ'ընեն, իբր թէ՛ Արժ. տէր Արիստակէս հայրը եզրպետի կողմերը ըրած հանգանակութեան մէջ անհաւատարիմ գտնուած ըլլայ:

Սխալ է այս, քանզի մեր առած ստույգ տեղեկութեանց նայելով, արդարեւ յիշեալ Արժ. քահանայն հանգ անակութիւն բրաւ, բայց այդ դրամը ամենայն հաւատարմութեամբ այն ժամանակի թաղ. խորհրդոյ յանձնուած և Տնտեսական խորհրդոյ կողմէն վաւերացած ըլլալը, լրագրաց միջոցաւ կարգացինք, և եթէ անհաւատարմութեան նշոյլ մ'եղած ըլլար, կամ կար ինչո՞ւ այսչափ տարիներէ ի վեր լուռ մունջ կեցանք ու չբողոքեցինք, և կամ թէ այն ժամանակի թաղ. խորհուրդը տղէտ կամ հաշույ տեղեկութիւն չունեցող մարդիկներ էին մեղի պէս:

Երկրորդն է, մեր լսածին նայելով, իբր թէ յիշեալ Արժ. քահանայն դպրոցներու վրայ ազդեցութիւն ունեցած ըլլայ:

Զորմանայի երեցաւ մեզ այս կէտը, և եթէ չէրք դիւր մ'ունենցած չըլլայինք, մեք կը բողոքէինք իրենց դէմ, քանզի կերպով մը թաղ. խորհրդոյ ի.

բաւարարութիւնը իր ձեռքէն առած և քահանայի մը տուած կ'ըլլան, որ բնաւ չկրնար ազդեել դպրոցներու վրայ:

Երբորդն է, մեր լուծին նա. յետոյ, որ աւելի ծաղու ար. ժանի է քան թէ տմբաստանու. թեան, իրր թէ յիշեալ Արժ. հօր արտաքին տեսքը ներքինին համապատասխան չէ:

Այս կէտին բացատրութիւնը աւելի ազէկ կրլար եթէ իրենք տան, քանզի մինչև Աստուծոյ արարածին վրայ, Աստուծոյ մը խոշոր սխալը բնական մեր գործը չէ իրենցն է:

Իսկ միւսները ինչպէս կը լսուի, մէկ քանի կրօնական խնդիրներ են, որոնք կրօնական ժողովոյ կ'պատկանին քան թէ մեզ, քանզի նա դիտէ ամբաստանել կամ ոչ:

Տէր, ամբաստանութեանց աչքի զարնելիք մասերը հոս յիշելնէս վերջը զայս ևս ար. ժան կ'համարիմք իմացնել թէ, իրենց յարուցած խնդիրը ինչ տեսակէտի վրայ հիմնած էին որպէս զի անով ալ վերջանար: Մերթ պաշտօնին դէմ յարձու. կել ուզեցին, որոյ վրայ չէր իրենց խնդիրը, (և զոր բառնալ կամ տալ ոչ իրենց և ոչ ուրիշ ոնէ մեկուն կ'պատկանի, և ոչ իսկ քահանայից, որք թէ և բնաւ, որոյ են իրենց աւագներէն, բայց նախ զայն կամբաստանեն կրօն. ժողովոյ, որ երբ ամբաստանութիւնը հաստատուած տեսնէ, կ'հրաժարեցնէ. ահա այս է օրէնքը.) մերթ անձին դէմ յարձակի՝ որ պատիւ չէր բերեր իրենց, թողունք պաշտպանողական դիրք բռնող սջաւորջ մասը, մեք որ չէզոք էինք և եմք, անհնարին եղաւ մեր տաղնապը, երբ խռովութիւնը մինչև եկեղեցիէն ներս մոցնել կուզուէր. իրենք ապօրինի չար. ժեցան և հիմայ յուսահատ տաղնապետութեան դէմ կը դային իշխանութեան դէմ կը տրտնջան, իբր թէ այդ իշխանութիւնը եղած բլլայ ժողովուրդը ապստամբեցնողը, ոչ այդպէս չէ, նախ՝ դուն ճանչցիր արժանաւորին յարգը, որպէս զի նա ալ քու յարգը ճանչնայ, եթէ այսօր աւագ երէց մը եկեղեցիէն դուրս հանել կուզես (որ քու կը չէ. քահանայից դասունն է) չե՞ս մըտածեր թէ ինչ աստիճան յուսովիւն մ'է գործածդ, այո՛, եթէ այդպէս բնի հարկ բլլայ, մինչև անգամ՝ ժամակոչները դուրս հանելու է, նախ զայդ իշխանութիւն իրենք չճանչցան և հիմայ կուլան, կողբան:

Ա. երկրորդ չէ՞ր միթէ եթէ ասանց այդ Տէր Յովհաննէսին կոչը գործիքներ բլլալու խնդիրը

ըբ նոյն իսկ քահանայից մէկ մնար, և իրենք իրենց դատարանէն ուր որ անկէր, և այսպէս ոչ իրենց լալուն և ոչ բաւու տեղ թողուէր և ոչ մեր հետաքրքրութեան. ոչ ապա քէն զարձեալ սա ըսուածը կարգարանայ թէ՛ բարեւոք խօսելու համար, բարեւոք խորհիլ հարկ է, և այս ալ Տիրոջը ըսածին պէս չէ թէ ամենուն՝ «այլ որոշ տուեալ է» գործն է:

Տէր Խմբագիր, որչափ որ ալ մեք իբրեւ չէղոք թաղեցի ամբաստանող մէկ քանի անձանց ապօրինի ընթացքը իրենց ճանչցնելու պարտականութիւնն իր կատարած կ'համարիմք, սակայն հարկ ալ է որ Պատրիարքական իշխանութիւնը իր պաշտ. գրու. թեամբը հրատարակէ թէ՛ ինչ էր ամբողջ ամբաստանութիւնը և թէ ինչ պատասխանած է Արժ. Տէր Արեւտակէս Հայրը, որպէս զի յողորմածագիր էֆնեւ. բուն ըսածին պէս արդարեւ դատէն խոյս տուած է՝ եթէ ոչ բնաւ անպատասխանի թողած է Ս. Պատրիարք Հայրը այդ ամբաստանութիւնները, զորս ընտրեցին կ'ըսողքին իրենց անբան և անխօս էակի մը տեղ դրուած բլլալուն համար:

Հաճեցէք, Տէր, սոյն ձեռք պատու. թերթին մէկ անկիւնը գետեղել, և յորդոր կարդալ ամեն Սամաթիացի մեծաբոյ աղ. դայնց, որք չեն սիրեր մեզ պէս այսպիսի փոցուն և անհամ խնդիրներով զբաղիլ, երբ մըտածեն թէ փոխանակ տիրացուական յուզմունքներու, եկեղեցին վերօշինելու մեծ և ամենակարեւոր գործի մը պատրաստուելու անհրաժեշտ պէտք կայ. այն մարդը Սամաթիայ բարեկամն է՝ որ իր եկեղեցին չինելու օգուտը կզգայ, ասկէ դուրս եղածները կամ լսուած. ներք բարեկամութիւն չեն ալ թշնամութիւն, և բաւական են.

Մնամք ևն.
(Մարտ-Բր-Միւնխ)

1879 հկտ. 5 Օսմաթիոս

Կ. Պոլիս 6 հկտմ. 79

... Խմբագիր Տնօրէն
Դպրոցասիրաց—Արեւելեան բնի. Տնօրէն խորհուրդն կ'փութայ Երեկոյեան ծանուցանել ի գիտութիւն և ի բերկրութիւն համայն ազգայնոց և անդամաց, թէ Բնկերութեան Բարեկից վարժարանին բացումը տեղի ունեցած է ամսոյս յին:

Մատուցանելով Ձեզ կանխաւ մեր շնորհակալիքը
Մնամք յարգանք
Փ. Առնդար. Առնպատ.
Ս. Տաւաթեան Մ. Ռաֆայէլեան

Այնթապէն Թալմազի գրուած նամակ մը կ'ձանուցանէ թէ՛ քաղքէն 20 վայրկեան հետեւայ.

գիր մը մէջ, 7 անգամէ բողկացնալ հայ բնաւորի մը վրայ, օգոստ. 48/30ին խնի մը տաճիկ ասպատակներ յարձակելով, այլ մարդիկնին կ'զարնեն կ'փրաւո. բեն, կանալք ու աղջկունք կը լլկեն, վրանին աւարի կ'տան և մարդոց արջառը քշելով կը տանին:

Թալմազ սոյն եղելութեանը վրայ յատուկ իմքաշրական յօդուած մը հրատարակելով, խիստ լեզուաւ մը կ'կատարէ թուրքերու մէջ եղած զեղծումներն ու չարիքը, և խորհուրդ կ'տայ անզոյ. կառավարութեան թէ՛ յիշեալ ընտանեաց դէմ գործուած հղերան և նախատանաց վրէժը պահանջելու է, և թէ այս տեսակ իրողութեանց վրայ հսկել և ուշադիր բլլալը՝ Անգղիոյ կառավարութեան համար պատուոյ կէտ մնէ:

Յիշեալ նամակին և Թալմազի խմբագրական յօդուածին քաղուածքը վստուան թերթով պիտի տանք:

Բերայ վեհեակի Մխիթարեանց վարժարանին քահանայ. ներէն Հ. Եղիշէ վարդապետ կիրակի գիշեր ժամը 3ին յիշեալ դպրոցը մտած ատեն 30ի չափ հակահասունեանք դպրոցէն ներս խուժելով հոն գրտնուղ վարդապետաց, ժամակոչաց և դրնապաններուն հետ մեծ կռիւ մը կ'սկսի. բազմաւ թիւնը կ'շատնայ, ոստիկան կը բերուի և դուրս բնելով ատկէ Մխիթ. վարդապետներն, Հա. կահասունեանք իրենք կ'գրաւեն կ'նստին. Հակառակ կողմէն բողոք բարձուելով ոստիկանութեան, վերապահուոյ Հա. Ֆրզ բաշա, որ նոյն միջոցին Բե. րայ կ'զտնուի հղեր, անձամբ զպրօցը կերթայ, որ կ'զտնուէ ին Եղիշէճեան, Արճեան եւ Շիշմանեան վարդապետք, որոք կ'քննէ և ապա հրամոն կընէ ասոնց և բազմութեան որ դուրս ելնեն, սպառնալով որ եթէ չհնազանդին՝ զսպողական միջոցներ պիտի գործածէ. Ասոր վրայ Հակահասունեանք խմբովին դուրս կեննեն և զբարոցը նորէն Գանթարճեան Հ. Մամուէլի կ'յանձնուի և դուռն ալ ոստիկան կեցնել կ'տրուի ու. բիշ անգամ մ'ալ բռնաբարու. թիւնը չկրկնուելու համար:

ՀԱՆՈՍԱԳՐԱԼՈՒՐՔ

Լոնտրա 20 հոկտմ.

Այս առաւուսն Թալմազ լրա. գիրք կ'ձանուցանէ թէ Գերմանիոյ և Ռուսիոյ մէջ Դաշնակցութիւն մը կ'ընկած բլլալու լուրը սուտ է:

Տէ. Սի. Նիւուզ ալ կրէ թէ անգղ. կառավարութիւնը որս չեր է մինչև Գաւառահար երկաթուղի մը չինել:

Բալթիկ զորապետը Ա. Փղա. Նիստանի առժամանակեայ վարչութիւն մը կազմակերպելու կ'աշխատի:

Ռուսք, երկար կռիւէ մը ետքը, Մէրվ քաղաքն առեր են:

Տէ. յի. Թէլէկրսֆ. թերթը կըսէ թէ շատ կանխահաս է

տակաւին՝ Գերմանիոյ և Աւստրիոյ մէջ դոյացած համա. ձայնութեանը յարակցելու համար՝ Անգղիոյ կառավարութիւն ալ բանակցութեան սկսելու զորոյցներն և կ'յաւելու բնել թէ, Աւստրիոյ և Գերմանիոյ կառավարութեանց կողմէն Լորտ Սալիզպրիի ստացած ապահովութիւնը կ'ներէ որ այդ խնդրոյն վրայ արձակ համար. ձակ խօսուի:

Պէրլին 20 հկտմ.

Կրսուի թէ Գերմ. կառավարութիւնը Բրուսիոյ երկաթուղիքը ուղղակի իր վարչութեան ներքե տնկելու համար՝ յիշեալ երկաթուղեաց անօրէն. ներուն հետ բանակցութեան մտեր և կարծեաց համաձայնութիւն մը յառաջ բերեր է:

Ս. Բէթէրսպուրկ 20 հոկտ.

Ռուսիոյ Պալթիկ ծովուն գերմանական նահանգաց նախակրթական դպրոցաց մէջ ռուսերէն լեզուն սովորեցնել արդուելու համար խիստ հրաման եղեր է. Տօրաթի համալսարանին մէջ ալ ռուսերէն լեզունով ուսուցանել որոշուեր է:

Այս առաւուս հասած

Լոնտրա 20.—Սիմալայէն կը հեռագրեն թէ Ա. Ֆրանք մեծ բազմութեամբ կ'հաւաքուին Գապուլ գտնուող անգղիացեաց հողորդ ակցութեան ճանապարհ. րը կարելու համար Անգղ. զորքերն ալ կ'համախմբուին Աֆգանաց յարձակմանը դէմ դնելու համար:

Բարիդ 20.—Պ. Պարիկ և Պիլիէն Եզիպատս մեկնեցան:

Պերլին 20.—Պ. աթ Պիլիւզ (զերմ. պիտ. անձ) Ֆրանքֆուրթի մէջ մեռաւ:

Բէթէրսպուրկ 20.—Կորչա. քօֆ իշխանին տեղի Պ. Վալուէ. ֆի յաջորդ ելուն զըոյցը սուտ կ'հաւուի:

Մատրիտ 20.—Ողորմանց վերայօք առնուած վերջին լուրե. բն կասկածի կ'տան թէ մեռնողներուն թիւը հազարէն աւելի եղած լինի:

ԴՐԱՄԱԿԱՆ

Այս առաւուս բացուեցաւ	12.44
Բումէլի	42.50
Թղթաղլամ	740.00
Պղինձ	430.00

ՎԵՐՋԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Սովորեթ բաշա, որն որ ընդհանուր պաշտօնարանաց վերատեսուչ-քննիչ անուանեցաւ, կի. բակի օր իւր սոյն նորոգ պաշտօնին համար կայս. պալատն երթալով Սուլթանին շնորհակալութիւն մատուցանելէն յետոյ, երէկ յանկարծ հրաժարական տուեր է. Սոյն հրաժարականին ընդունուած բլլալը կամ չբլլալը այսօր պիտի ձանուցուի իրեն: Հրաժարման պատճառը դեռ չի բացուած չէ:

—Նախարարական նոր փոփոխություններ, կըսէ Վազգէթ Երանյանը, գանձարար խնդրոյն լուծումը ետ ձգած է, որն որ ներկայիս ստիպողական գործողութիւններ կ'արեւելան անհրաժեշտ է:

—Երէկ գումարեալ պաշտօնէից ժողովը, կըսէ Դարձեալ նոյն թերթը, ըլլալիք բարենորոգմանց ժամայառաջ գործողութեան զրուելու ստիպողականութեան վրայ խորհրդակցեցեր է:

—Տճկ. թերթ մը, ստորագրելու լսածին նախելով կ'ծառնուցանէ թէ՛ Բ. Դուռը Ալէքսանդր Պոլսոյ կանչէր է:

—Մէլանիկէն անդդ. դեսպանատունն հասած հեռագիր մը կ'ծանուցանէ թէ յիշեալ քաղաքին ռուսական փոխ-հիւպատոսը, որն որ անցեալները տաճիկ 7 արկղայներէ նախատեսուած համար գտնուող պատժել տուեր էր, յանկարծամահ մեռեր է:

—Թիֆլիսի միջին դպրոցի կոնսուլատ պրիւմէրի գումարը 1 1/2 միլիոն ղշ. անցեր է:

—Արեւ.-Ռուսիոյ երեսփոխանութիւնը Կիւր, որ կատարուեցեր են, տաճիկներն անտարբեր կեցեր են սոյն ընտրութեան:

—Հաւաստի հեռագիր մը կըսէ թէ Միտհաթ բաշա հեռագրեր է Բ.Դուռն որ Սիւրիոյ գաւառին վարչութեանը ծախսուց 0/0ին 10 առաջարկեալ զեղչումն անհնար է:

—Սերաստիոյ և Տիգրանականութիւն գանձարար քննիչներն բազմաթիւ ներհանութիւններ եւ զիջումներ գտնելով երեւոյն հաներ և Տէֆլիստարներն ձերբակալելով դատի ենթարկել հրամայեցին: Յիշեալ քննիչքանութիւն թէ՛ մինակ մէկ գաղափար մը մէջ 24 հազար այսքան ղշ. պակաս է տեսուկէն, և թէ 6000 ղշ. չափ թղթադրամալ անեղծ կ'պահուի կ'կենայ եղբոր առանց ոչնչացած ըլլալու:

Կառավարութիւնը հիմայ անշուշտ պիտի ուզէ համազօրութեան զաւառաց մէջ եղած վստի մայրաքաղաքիս մէջ եղածին չափ շատ ու վատթար են:

—Կորտոն բաշա կ'հեռագրէ Երկաթուղի կառավարութեան թէ ի պատիւ իրեն զրկուած խումբի միջոցաւ զօրօք Յովհաննէս թողաւորին ապարանքը պիտի երթայ, ուր հոկ. 10 ին հասնի և կեցած դժուարութեանց ալ բարեկամաբար լուծուելու կ'յոռաւ:

Երէկ ալ Դահիբէն հասնող հեռագիր մը կ'ծանուցանէ թէ Հապէշի կառավարութիւնը ետ կեցեր է կարմիր ծովուն վրայ Մասովայի նաւահանգիստը պահանջներ, ասոր տեղ Հարաւա. յին կողմը ուրիշ նաւահանգիստ մ'իրեն տրուելու պայմանաւ:

—Գաղղիական լրագրաց մէջ հրատարակեալ Հովսէփի հեռագիր մը կ'ծանուցանէ թէ Բ.Դուռն պաշտօնէից ժողովը հետմ. 10ին (Ն.Տ.) իւր նստին մէջ վիճարանութեան առեր է քրիստոնեայք ալ օսմ. բանակին զինւորական ծառայութեան մէջ առնուելու խնդիրը և մեծամասնութիւնը նպատակաւոր գտնուեցին: Սոյն միջոցին ընդունուեցին Մ.Ե. կարեւոր խնդրոյն վրայ եղած որոշման հետևութիւնն ալ սա՛ կըլլայ թէ՛ քրիստոնեայ տղայք ալ պիտի սկսին նորէն արքունի զինուորական վարժարանը մտնել, ուստի արտաքսուած էին ժամանակէ մ'ի վեր:

—Երէկ առաւօտեան մօտ Ունգարան պատահած հրդեհին՝ կ'հաւատեն թէ 150ի չափ տուն և խանութ այրեր է:

—Հալաթիոյ Օսմ. Պանթոյ, յին և Պոլսոյ ճիւղն եղած ճէզայրիքի խանին միջև թէլէֆօն

ըսուած հեռախօս գործին հաստատուած է քանի մ'օրէ ի վեր գիւրաւ հաղորդակցելու համար:

—Մասիսի խմբագիրը ուրախութեամբ ընդհ. ժողովոյ իջած միջոցին, թափան թափան քաղաք 3-4 ծովային զինուորական կողմէն յարձակում մը կըրելով, մեզ մնացեր է որ կողպտուի եթէ ժողովին մէջ ծայրէն ուրիշ մարդու մը գալը չտեսնուի եղեր:

Ուրիշ անգամ ալ այս տեսակ փորձանքի մը չհանդիպելու համար երեսփոխանք լուկէն եթէ կարալան կազմելով երթան գտն:

—Երէկ բոլոր տէրութեանց զեսպանք Բ. Դուռը գալով նորոտիւ նախարարները շնորհակցին:

—Մահմուտ Նէտիմ բաշայի երթելու թեանք համար արքունի նաւարանէն շոգեշարժ մակոյկ մը յատկացուելով, Ն. վանութիւնը չէ ընդունել, յայտնելով թէ արդէն ինքը մօտ օրէն Պոլսոյ քաղաքը պիտի իջնէ, և թէ ինչքան ատեն որ Պէպէք բնակի, կրնայ Շիրքէթի շոգենաւերովը երթել եկել գիւրութեամբ:

Մուրատ Պէյ, Հայ իշխան որ Մէմլեքներն ընկճելով նոցա պետն էր եղած, և փարաւոններու երկրին հզօր զօրութեամբ կ'հրամայէր: Այս երկու իշխանները գաղտնի խորհրդով միացան դաշնակցութիւն կազմել, Երկաթուղի և Ասորիք Մուրատ Պէյին, իսկ փոքր Հայքը կամ Կիլիկիան՝ որ Լուսինեան թագաւորաց քնիկ ժառանգութիւնն էր՝ Ամօրի-Յովսէփ իշխանին ձեռքն անցան: Բայց Լուսինեան անուր Երկաթուղիին կասկածելի հիշիւն մը ունէր, և որովհետեւ Ամօրի-Յովսէփ քաջ մարդ մն էր՝ Մուրատ Պէյ իրեն յանձնեց զօրաց մէկ մասին հրամանատարութիւնը, և Յովսէփ անունն փոխեց յեռաւոր, և զԼուսինեան՝ ի Նար-Պէյ, որպէս զի Արաբացւոց սիրելի ընծայէ այն քրիստոնեայ իշխանը:

Այս է սկիզբն Նար կամ Նար Պէյ անուան գոր կը գործածէին կամ կ'գործածեն դեռ Լուսինեանքն կրտսեր ճիւղի, իրր թարգմանական անուն համանիշ Լուսինեան անուան հետ, ինչպէս տեսանք:

Նար Պէյ պատուեցաւ ի Պոնափարթէ, երբ այս մեծ զօրավարն եկաւ յԵրկաթուղի: Այս հանձնարք այն ժամանակ քաղաքական մեծ գաղափար մ'ունեցաւ, նա խորհեցաւ վերանորոգել Հայկական թագաւորութիւնը, նորա գահուն վրայ բազմեցնելով Հայոց արքայական ցեղին ժառանգըն եղող Նար Պէյ Լուսինեան իշխանը: Պոնափարթ՝ որոյ յԵրկաթուղի տրչուելուն նպատակը Անդղիոյ հարուած մը տալ էր Հնդկաստանի ճանապարհը բռնելու համար, Հայոց թագաւորութիւնըն ալ անոր համար ուղեց վերականգնել որպէս զի Ասորի կողմէն ևս Հնդկաստանի ճանապարհը բռնէ, նորա պահպանութիւնը յանձնել իշխանի մը՝ որոյ ծագումն ի Գաղղիոյ էր, զիստապանց զաւակ մը, կուղեմք ըսել Լուսինեան մը:

Ահա զայս կըսէ իշխանուհին Լուսինեան, ահա այս է այն նպատակն՝ որում իշխանն և իշխանուհին կ'դիմեն բերկրութեամբ սրտի, ինչպէս որ համազօրեցանք մենք՝ երբ մեր լրագրական պաշտօնը զմեզ տարաւ Լուսինեան ապարանք, հանդիսատես գտնուելու ցայգա. նուազներու կամ ներկայացմանց:

Ո՛չ ապաքէն բնիկերցոք պիտի վկայեն որ այս պիտի մի անձնուրութիւն տա քնարերգական արուեստ և առ թշուառութիւն՝ անպիտի անձանց կողմանէ որ ամեն գիւրութիւն ունին շքեղ կեանք մը վայելիլու, զրուատեաց և շնորհակցութեան է արժանի ամենայն իրօք:

Մեզի գալով, շատոնց է որ առիթ մը կ'ընտելինք նուիրել մի մանուկու երկասիրութիւն Լուսինեան իշխանուհուն վրայ: Այս առիթն ահա ներկայացաւ, եւ մենք կ'փութամք ընդ գրկել զայն:

Խալիլա, որոյ լրագրիք չին գաղրիքի ի հռչակելոյ զարմանիս իշխանուհուն, այս տարի Առաւելածածնայ օրը, որ Մարիամայ տօնին օրն է, զմայելի յիշատակներ քնծայեց և քերթողական աւելնով զեղուն յօգուածներ նուիրեց առ Մարիամ իշխանուհին: Խալիլական շատ մ'ընկերութիւնք և ճեմարաններ առաքեցին առ նա վկայագրեր, շքողութեան, շքախաչեր և քերթութեաններ:

Այնքան մեծ արանաց հաւատարմութեամբ մեզ՝ մասնաւորապէս մին մեր միտքն յափշտակեց, երկայն քերթութեամբ մի է այն զոր փաօլօ Սանտոնէ երգած է եւ հրատարակած փայլումի Գիոյ ինչ անուն արուեստական լրագրին մէջ:

Սոյն խալիլական պերճախօս բանաստեղծութիւնը արձակ թարգմանութեամբ կ'ընծայեմք մեր ընթերցողաց իրեն նուէր մի խանդավառ ոգւոյ առ մի տեղ:

ՀՐԱՄԱՆԱԳՈՒԹԻՒՆԻ ՄԱՐՏԻ ԸՆԿ.

Ն. Տ. ՂԵՒՈՆԴԵԱՆ

ՄԱՅՐԵՆԻ ԼԵԶՈՒ

Այս քաղաքի և սկզբնական

լեզուները

Մանուկներու համար

Ա. ՏԱՐԻ

(Ե. տպագրութեան տարածակա)

1879

Մայրենի լեզուն առաջին մասը որ Պոլսոյ աշխարհաբանի վերածուելով հրատարակուած է այսօր, արդէն Ռուսահայոց դպրոցներու համար մինչև եօթներորդ տարեկաններ հասած է. Գործնական և բնական և տարուան ընթացքի բաժնուած որք հետզհետէ պիտի հրատարակուին, Մեծագոյն կրնայ օգտակար լինել ազգային վարժարանաց:

Կեդրոնատեղին է Արարատեան ընկերութեան գրասենեակը, Կալաթա Կէօլէ-Օղլու խան թիւ 13, Կ'գտնուի նաև Հայ գրավաճառաց քով, Գին 3 դահեկան արծաթ:

ԱՅՈՒՆՈՒԹԻՒՆ ՄԱՅՐԵՆԻ ԼԵԶՈՒ

ԱՌԱՋԻՆ ՏԱՐԻՈՅ

Վերոյգրեալ դասագրքին բացատրական ձեռնարկն է որ կ'ծառայէ գլխաւորաբար ուսուցիչներու և ծնողաց գործածութեան. Գին 7 զշ. արծաթ:

ՍԱՀՄԱՆԱԳՈՒԹԻՒՆ ԻՆ

ԵՒ

ՀԱՅԺՈՂՈՎՈՒՐԴՆ

Խօսեցաւ

ՀԱՐԱՆՏ ԱՍԱՏՈՒՐ

Ազգային Հիւանդանոցի

պարտիզի մէջ

27 Մայիս 1879

Կը ծախուի ամեն հայ գրական ձեռագրքով և թերթ Պատեն ֆրանսացւոյ գրատունը ի գին 2 ու կէս զրշ. արծաթ:

ՇՄՐԳ

ՄՈՒՀԱՐԷՊԷՍԻ ՀԻՔԵԱՅԷՍԻ

Հեղինակութիւն

ԱՍՐԳԱՆ ՊԵՅԻ

Բաժանորդը գրուելու ուղղորդելու դիմելու են Բերայ Թարա-Պաշտօնը զոյց թիւ 22 քաղինոն գործոյս հրատարակիչ Միհրան Ս. Բիթապեան էֆ. և Պոլսոյ Սուլթան-Համամ է. սատ էֆ. խանը փորագրելու Պէրպէրեան Նշան էֆ.:

Իսկ տետր առ տետր գնելու ուղղաց համար կ'ծախուի Էմին-Էօնիւ ըրազման Մհր. Պողոս աղայի խանութը, Բերայ Աղա-Ջաւի ծխախաւ, հառ Բաթմեան Յովսէփ աղայի 167 թիւ և Թարա պաշտ ծխախաւ Անդրէաս աղայի խանութները:

ՓԱՆԱՍԷ

Կոչուած ցար զեղը բոլորովին բուսեղէններէ բաղադրուած ըլլալով թէ՛ ներսէն և թէ՛ դուրսէն կը գործածուի ու բազմաթիւ ցաւեր ու հիւանդութիւններ շուտով կը բժշկէ, ինչպէս որ վարը յիշուած է:

Ամեն տեսակ քովի, Բոսամբըսի, մէջքի կամ մզիքներու ցաւեր, ու նաև թանձր, Գոլթրա և այլ ամառուան հիւանդութիւններ ունեցողները այս դեղէն խմելու են հետեւեալ կերպով: Կէս գաւաթ ջուրի մէջ, զիւր ապուրի մը զրգալէն աւելի շաքար, վրան լեցուցի առաջին զրգալ մը Փանասէ աղէկ մը խառնէ ու խմէ:

Կոկորդի Հիւանդութեանց, և Ուռեցքի համար զեղը վերոյիշեալ կերպով պատրաստէ ու ծամը կամ երկու ծամը հեղ մը՝ մէկ կամ երկու անգամ զրգալ այն բաղադրութեան խմէ: Յօդացաւի, Բիւմաթիզմի, Ուրբի ցաւի, Ստամոքսի ու տեսակ տեսակ կանաչի ցաւերու համար դուրսէն Փանասէ քաւի աղէկ մը շիւնու է: Այլուայի ցաւի համար քիչ մը բամպակ փանասէի մէջ թաթիւնով ցաւած աղային վրայ դնելու է:

Ամեն ատեն երբոր ցաւի մը համար դուրսէն Փանասէ քաւի հարկ կըլլայ, եթէ քիչ մը ալ խմուի աւելի շուտ բժշկութիւն կըլլայ:

Մարմնոյ այրուած կամ ձմրուած տեղերը բժշկելու համար վրան զը պատահածին պէս Փանասէն վրան աղէկ մը լեցնելու է: Գանաւ կով և լն. կարուած վերքերը բժշկելու համար՝ արիւնը շորած շուտով մը վերքը կապելու և կապին վրայէն Փանասէ լեցնելու է մինչև որ աւելի թրջի: Փանասէն նաև արիւնը շրջաւը կարգադրէ ու բոլոր բնութիւնը կը գործադրէ:

Այս դեղին օգտակարութեանը վրայ երկարօ էն գրելու աւելորդ կը համարեմք, գործածողները զայն միշտ կը գովեն, ուզողը կրնայ անձամբ փորձել, զինն աժան է: Կը ծախուի Միհրանի և Բիթապեանի Ամերիկեան փաճառատունը որ ի Ղալաթիա Կ. Պոլսոյ

Ղալաթիա ԲՇ. 8 Հոկտ.

ԼՆԻՆ. ՊԱՐՏ. ԱՐԺ.

Բաց	12.16
Յած գին	12.14
Բարձր գին	12.16
Գոյ	12.15
Թղթադրաւ բաց	740.00
ցած	735.00
բարձր	745.00
ծամը 11	742.20

Պոլս. 63ի	Քր.	06.00
, 65ի	, 68.00	
, 69ի	, 66.00	
, 73ի	, 61.00	
Գանձատու	24.00	
Սուրէթէ Ժէնէրալ	4.07	
Սուրէթէ Օթոման	3.05	
Պանք տը Բոնսթ.	6.00	
Գրէտի Ժէնէրալ	4.08	
Թրամիլէյ	3.59	
Բուս. Երկաթուղի	42.75	

ԼՆԻՆԱՅԻ ԴՐԱՄՈՅ

(Ու. - 100 ու. 1 հաւաք)

Անգղ. ոսկի	109.22
Գաղղ. ,	87.10
Բօլ	89.30
Գրըմից	51.12
Հինգնոց	17.30
Մէթալիք	17.30
Ճերմակ մէծիտ	06.18
Պղինձ	415.00

ուստագէտ տիկին՝ որ արժանի է ամենայն խանդավառութեան:

Սոյն առիթով մտածեցինք նաև մեր բաժանորդաց աչքին ներքև դնել մի պատմական համառօտ տեսութիւն, քանի մի կենսագրական գծեր և տեղեկութիւններ, զորս կրցանք հաւաքել Լուսինեան ապարանին և նորա աղնուական տէրերուն վրայ:

Բ.

Մենք քսինք որ գեղեցիկ նուագուհին աւելի ճանչցուած է տը նոր կամ նոր Պէյ իշխանուհի յորջորման ներքև քան թէ Լուսինեան Սակայն այս երկու անունները այլևայլ ձևերու ներքև իրարու համահիշ են:

Նա բառը Լուսինեան անունն արեւելեան թարգմանաբար մէկ յեղումն է: Յայտնի է որ գաղղիական ծագումն ունեցող Լուսինեան (Lusignan) անունը լատին lux (լուքս) բառէն ածանցուած է, արդ լուքս և հայերէն լուք բառերը՝ համանիշք են մերձաւորապէս արաբերէն Նա բառին. իսկ Պէյ բառը՝ իշխանական տիտղոս մի է յարեւել, ըստ այսմ Նա Պէյ անունը կ'նշանակէ իշխան Լուսինեան:

Ինչպէս եղաւ որ գաղղիացի ցեղէ մը ծագումն առած մէկ գերդաստանը իւր անունն այսպէս արաբերէն լեզուի թարգմանել հարկադրեցաւ Այս հարցումը կարօտ է բացատրութեան զոր կարեւոր կը համարինք տալ թէև կարճառօտիւ:

Երբոր Գաղղիոյ փռութիւն նահանգը հոգեւոր եւ ուսնդեամբ մը բորբոքեալ, իւր խաչակիր զինուորները յղեց Սուրբ Երկիրը, նոցա գլուխ կարգեց մէջերէն ամենէն քաջը որ էր Հիւկ Լը Պրէօն, որ իւր հետք կը

տանէր իւր երեք որդիքը ժողովուրդ, Ամօրի ու Կիկամ Գուրտուն տը Լուսինեան, որոց քաջութեան համարը մեծ էր: Երեքին ևս պատերազմեցան իրրկ կորովի ասպետներ, և մինչև Արաբական անապատներու եզերքը տարածեցին զփայլ Լուսինեան անունն:

Գիտեն անշուշտ ընթերցողը որ վերոյիշեալ Գուրտուն տը Լուսինեան իւր քաջութեանը շնորհիւ եղաւ թագաւոր Երուսաղէմի. յետոյ Սալահէտտինի բերաւ լոր զօրքերէն ընկճուելով՝ իւր ազատութիւնը ձեռք ձգեց, նորէն սկսաւ մարտնչիլ Սարակինոսաց դէմ և վերջապէս պաշտպանեցաւ թագաւոր Կիպրոսի Նորա յաջորդ Լուսինեան թագաւորաց քաջագործութիւնները գրուած են Գրիստոնեայ թագաւորութեանց ամենէն պայծառ էջերուն մէջ:

Անցնինք վենետիկոյ հասարակապետութեան դաւաճանութեանցը վրայէն որ յափշտակեց զԿիպրոս Լուսինեանց ձեռքէն, և յետոյ ինք ևս կորոյս զայն Օսմանեանց Տիրապետութեամբ: Թողունք քանի մը դար, և հոսնինք Լուսինեանց ներկայ վիճակին վրայ երկու խօսք ընել:

Կրտսեր ճիւղն Լուսինեանցն Կիպրոսի, Երուսաղէմի և Հայաստանի՝ յորմէ Կիւրի իշխանն Գուրտուն, փեսայն մեծ արուեստագիտին որում նուիրուած են այս տողերն, կրտսեր ճիւղը, կըսեմք, երէց ճիւղէն անցեալ դարու վերջերք բաժնուած է: Երէց ճիւղին այժմու գլուխն է Նորուն Արքայական Բարձրութիւն իշխան Լուսինեան, մեծ մօրեղբայր Մարիամ իշխանուհի, որ կ'նստի ի Բէթէրսպուրկ ընդ որդին իւր իշխան Միքայէլ տը Լուսինեան:

Ամօրի-Յովսէփ տը Լուսինեան թողուց իւր առեղծանիկ եղբայրը և զկղզին Կիպրոսի, զորան Լուսինեան գերդաստանին, վասն զի կոչու էր զնա յեղիպտոս